

A rudabányai Bányászattörténeti Múzeum első vendégkönyve

MÁRKUS ZSUZSANNA

Egy múzeum születése mindig feltételezi több kedvező körülmény szerencsés találkozását. Erre került sor 1955-ben Rudabányán is, mind személyi, mind pedig szakmai és anyagi vonatkozásban, amikor elhatározták a helyi bányászat emlékeinek összegyűjtését és kiállításon történő bemutatását.

Itt szeretném felhívni a figyelmet Szabó György tanulmányára, melynek címe: *Helytörténeti és bányászati gyűjtemény Rudabányán*. E tanulmány eredetileg a *Múzeumi Híradó* 1956. évfolyamának 151-154. oldalán jelent meg.¹

Az írás fontos dokumentuma a mai múzeum alapját képező gyűjtemény megalakulásának, illetve továbbfejlesztésének. A szerző részletesen leírja az anyaggyűjtést és a vasércbányában előkerült leletek mentését, melynek aktív közreműködői voltak a helyi bányauzem vezetői és a település lakossága is. A *Magyar Nemzeti Múzeum* szakemberének irányításával létrejött kiállítás először a *Petőfi Sándor* (ma *Gvadányi József*) *Művelődési Házban* kapott helyet; megnyitására 1956. szeptember 2-án, a Bányásznapi alkalmából került sor. Ez volt az ország első önálló bányászattörténeti gyűjteménye, melynek vezetésével *Hernyák Gábort* (1928-2013), a vasércbánya főgeológusát bízták meg.

Szabó György tanulmányát mintegy kiegészítve szeretném bemutatni a helytörténeti kiállítás vendégkönyvét a teljesség igénye nélkül, az érdekesebb bejegyzések kiemelésével.

¹ A tanulmányt újraközölte az *Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei I.* Rudabánya, 2004. 68-73. old.

A vendégkönyv két nagy egységre bontható: az első a megnyitásától 1962. december 20-ig tart, a második pedig 1965. szeptember 25-től indul, amikor is a helytörténeti kiállítás új épületet kapott, és *Érc- és Ásványbányászati Múzeum* néven országos gyűjtőkörű intézménnyé alakult.² Az igazgatói tisztséget *Murvai László* (1918-1984), a vasércbánya beruházási osztályának vezetője látta el (1977-ig másod-, majd főállásban).³

A vendégkönyvben több neves személyiség is bejegyzést hagyott, melyek közül az érdekesebbeket kívánom bemutatni, emlékeztetve a ma már nemzetközi hírnévnek örvendő múzeum hőskorára.

A vendégkönyv első bejegyzése 1956. szeptember 2-án, a megnyitó-ünnepség alkalmával született, az utolsó pedig 1973. június 9-én. (*Szabó György* a fentebb említett tanulmányában a helytörténeti gyűjtemény megnyitását tévesen 1956. szeptember 3-ára teszi.)

Az első bejegyzés *Gagyai Pálffy András* (1918-1988) tollából származik, aki a második világháború utáni évtizedek egyik legjelentősebb magyar bányamérnöke volt. Többek között a recsk-lahócai ércesedés részletes kutatásával foglalkozott. Később a *Nehézipari Minisztérium Ércbányászati Főosztályán* főosztályvezető-helyettes 1964-ig, ezután az *Országos Érc- és Ásványbányák* igazgatóhelyettese 1973-ig, majd igazgatója.⁴

„Köszönet és elismerése mindazoknak, akik a nagy és dicső múltú magyar ércbányászat ezen emlékét ilyen szakértelemmel és szeretettel rendszerezték.”

² 2006-ban *Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bányászattörténeti Múzeum* néven a megyei múzeumi szervezet tagja lett, majd 2013. január 1-től *Rudabánya Város Önkormányzatának* fenntartásába került.

³ A múzeum történetéről részletesen tájékoztat: Hadobás Sándor: *A rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum*. = *Magyar Múzeumok*, 9. évf. 2003. 3. sz. 14-16. old.

⁴ Dr. Baksa Csaba: *Idős dr. Gagyai Pálffy András emlékezete*. = *Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei I.* Rudabánya, 2004. 109-113. old.

A következő bejegyzést *Folyami István* tette, aki a *Rudabányai Vasércbánya* igazgatója volt a gyűjtemény létrehozásának idején, 1953-1957 között.⁵

„A vállalat nevében köszönetemet fejezem ki mindazoknak az elvtársaknak és munkatársaknak, akik fáradságot nem ismervé dolgoztak múzeumunk összeállításában és ennek a munkának a megszervezésében. 1956. szeptember 2. Rudabánya.”

Pantó Endre szintén jelentős személyiség volt Rudabánya történetében. Az aranyokleveles bányamérnök 1900. augusztus 8-án született *Budapest*en. Érettségi vizsgája után a családi hagyományoknak megfelelően bányamérnöki tanulmányokat folytatott *Selmecbányán*, majd *Sopronban*. Mérnöki munkásságát a *Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt.* ózdvidéki szénbányáiban kezdte meg, mint gyakorló mérnök. Üzemmérnöként *Járdánházán*, majd *Somsálybányán* is dolgozott. 1923 októberében kiténtetéssel tett államvizsgát *Sopronban*. *Rudabányára* 1936. március 1-én került, mint bányamérnök, ahol jelentős szerepe volt a vasércbánya akadozó villamosenergia-ellátásának megoldásában. 1942 januárjától átvette a rudabányai igazgatóság vezetését. A háborús években a helyén maradt, majd 1945-46-ban irányította a háború utáni termelés újraindítását. 1949-től az *Ércbányászati Nemzeti Vállalat* vezérigazgatója lett. Műszaki irodalmi tevékenysége is maradandó, az *Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület* kiadásában 1957-ben megjelent *Rudabánya ércbányászata* c. monográfia társszerzője és egyik szerkesztője. Ő írta a nagyüzemi vasércbányászat 75 éves történetéről és a vasérc előkészítéséről szóló fejezetet. Sokirányú tevékenységét még hosszán lehetne méltatni. 1982. július 25-én hunyt el *Budapest*en; a *Farkasréti temetőben* helyezték örök nyugalomra.⁶ A rudabányai *Bányászattörténeti Múzeumban* márványtábla őrzi az emléket.

A vendégkönyvben *Pantó Endre* és *Pantó Endréné* is szerepel. 1956. október 16-án kelt a bejegyzésük: „Örömmel néztem végig a

⁵ Kun Béla (szerk.): *25 éves az Országos Érc- és Ásványbányák*. Bp. 1989. OMBKE, 19. old.

⁶ Podányi Tibor: *Pantó Endre 1900-1982*. = *BKL-Bányászat*, 115. évf. 1982. 11. sz. 783. p.

gyűjteményt. Dicséret és elismerés illeti mindazokat, élükön Pétery István vegyész-mérnökkel, kik igaz bányász-szeretettel és lelkesedéssel valósították ezt meg.”

Örömmel néztem végig a gyűjteményre -
Dicséret és elismerés illeti mindazokat,
élükön Pétery István vegyész-mérnökkel,
kik igaz bányász-szeretettel és lelkesedé-
ssel valósították ezt meg. -
1956. okt. 16
Pantó Endre

Pantó Endre és felesége sorai a vendégkönyvben.

Podányi Tibor bejegyzése 1957. június 13-án kelt. Megjegyzést nem fűzött hozzá, csak az aláírásával tisztelte meg a vendégkönyvet. Podányi Tibor (1920-2003) bányamérnök kiemelkedő szerepet játszott a rudabányai bányászat történetében, nem csak szakmai vonalon, hanem a helyi érctermelés múltjának feltárásában és megismertetésében is. Miután 1942-ben megszerezte a bányamérnöki oklevelét, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. rudabányai vasércbányájánál helyezkedett el. Üzemi feladatai mellett folyamatosan gyűjtötte, leírta és számos cikkben, tanulmányban, továbbá néhány könyvben publikálta a régi rudabányai ércbányászat tárgyi emlékeit, melyek a külszíni vasérctermelés közben bukkantak napvilágra. Az egyik szerkesztője és szerzője volt az 1957-ben megjelent, maradandó értékű *Rudabánya ércbányászata* c. monográfiának.

Vértés László (1918-1968) szintén megtisztelte a kiállítást látogatásával, és aláírását hagyta a vendégkönyvben 1957 őszén, közelebbi dátum nélkül). Vértés László ősrégész, a történettudományok doktora, az *Istállóskői-barlang*, a *lovasi őskori festékbánya*, a *Sümegeg-mogyorósdombi kovabánya* kutatója, valamint a vértesszőlő-

si előember-lelet feltárója volt. Behatóan foglalkozott az őskori bányászattal, így tehát magától értetődő, hogy nagy érdeklődéssel kísérte a rudabányai gyűjtemény kialakulását és további sorsát. Vele együtt járt a múzeumban *Thoma Andor* (1928-2003), a fizikai antropológia nemzetközi híru tudósa; szignója *Vértés* neve alatt szerepel a vendégkönyvben. A *Kossuth Lajos Tudományegyetem* embertani tanszékének tanársegéde, majd a *Herman Ottó Múzeum* antropológusa (a rudabányai látogatás idején). 1970-től a párizsi *Sorbonne* vendégprofesszora. Az őseemberkutatásban ért el jelentős eredményeket.

A vendégkönyvben *Nyíry Erzsébet* (1920-1994) rudabányai születésű nótáénekes is bejegyzést hagyott. „*A múzeum nagyon tetszett, boldog vagyok, hogy szülőfalum idáig fejlődött. Büszke vagyok, hogy itt születtem. Nyíry Erzsébet énekesnő, Rudabánya, 1958. IX. 2.*”

Korompai Győző bejegyzése 1959. szeptember 19-én kelt. Meleg szavakkal üdvözölte a rudabányai kiállítást. „*Szeretettel köszöntöm a kis múzeum létrehozóit, örülök a gyűjtés megindításának, és nagyon szeretném, ha ez a kezdeményezés tovább fejlődne a múzeumaink között.*” *Korompai Viktor Győző* 1899. december 16-án született *Korompán* (ma *Krompachy, Szlovákia*). A kassai *Felsőipariszkolában* szerezte meg első oklevelét. Később *Diósgyőrbe* került, ahol hamar megmutatkozott lokálpatriotizmusa. Az 1930-as évektől részt vett a város történeti, kulturális és műszaki emlékeinek feltárásában és helyreállításában. Kezdeményezője és szervezője volt az újmassai vasolvasztó újjáépítésének⁷. Ő lett az 1949-ben alapított *Központi Kohászati Múzeum* első igazgatója. Az általa tett bejegyzésben kifejtett óhaj később valósággá vált: a két intézmény között az 1950-es évek végétől mind a mai napig kiválóak a szakmai kapcsolatok.

A vendégkönyv elsárgult lapjain számos elismerő bejegyzés olvasható magánszemélyek, iskolák, vállalati kirándulócsoportok részéről. Ezek közül a teljesség igénye nélkül megemlítek néhányat:

⁷ Porkoláb László (szerk.): *Központi Kohászati Múzeum 1960-2000*. Miskolc, 2000, 40. p.

„A Budapesti Szabó József Geológiai technikum első osztályának első bányalátogatása. Örök emlékül. 1957. március 30-án.” Alatta az osztály tanulóinak aláírása szerepel.

„További fejlődést kívánunk! Miskolci Nemzeti Színház dolgozói. 1957. szept. 7.”

„A Miskolci MÁV Igazgatóság építési osztályának dolgozói mai napon megtekintettük a bányát és a múzeumot és elismerésünket fejezzük ki. A MÁV részéről a vasútvonal korszerűsítésének mielőbbi befejezésével kívánunk a vasércbányászat felemelésének fejlesztéséhez hozzájárulni. 1962 évben beérünk a vasút korszerűsítéssel Rudabányára. 1962. április 12.”

„A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem geológusmérnök hallgatói. Rudabánya 1961. április 22.” A bejegyzéshez harmincnolc hallgató adta az aláírását.

A vendégkönyv 1956-tól 1962-ig tartó folyamatos bejegyzései a rudabányai múzeum korai történetének fontos emlékei. Ugyanis Szabó György említett tanulmányát leszámítva kevés információ maradt fenn a megnyitás utáni első időszakról. A vendégkönyv bizonyítja, hogy a gyűjtemény „élt”, és a kiállítást rendszeresen látogatták egyéni vagy csoportos érdeklődők.

A vendégkönyv második egységének a kezdetén az 1965. szeptember 25-i dátum szerepel. Ekkor adták át a múzeum új, önálló épületét, melyben a mai napig megtekinthető a bányászattörténeti kiállítás.

„A múzeum megnyitása alkalmából a megvalósításért elismerésem nyilvánítottam.” E bejegyzés alatt Bics István, Bics Istvánné, Papp Bálint és Gagy Pálffy András aláírása található. Ezután számos látogató neve szerepel; valószínűleg iskolai osztályok tekintették meg az újonnan létrehozott állandó kiállítást

A vendégkönyvben az időszakos tárlatok is helyet kaptak. Ilyen volt például a *Finn kiállítás* 1965. december 11-én, amelynek megnyitása alkalmából a finn nagykövet is Rudabányára látogatott.

A vendégkönyv következő említésre méltó bejegyzés a *IV. Helységismertető Természetjáró verseny* 1966. október 2. Rudabánya, Csorbakői-vár, Szendrő résztvevőitől származik. A versenyen összesen 60 csapat vett részt, 40 fő rendezővel.

A következő fontos bejegyzés 1968. április 19-én kelt *Az állandó kiállítás megnyitása* főcímmel, mely alatt számos elismerő vélemény olvasható.

1968. november 24-én nyitották meg az időszakai párttörténeti kiállítást *1918-1968* címmel.

A következő érdekes bejegyzés az *Országos Érc- és Ásványbányák Igazgatói Tanácsulése* alkalmából született 1969. március 7-én.

Külön főcímet kapott az 1969. évi *Bányásznapi* is. Ebből az alkalomból számos látogató tisztelte meg a vendégkönyvet elismerő szavaival, illetve aláírásával, emléket állítva ittjártának.

1969. szeptember 16-án *Nemzetközi Földtani Kongresszusnak* adott helyet az intézmény, amelyet ugyancsak bejegyzéssel örökítették meg.

1970. április 4-én emlékkiállítás megnyitására került sor „*házánk felszabadulásának 25. évfordulója alkalmából*”.

A *Borsodi Nyári Egyetem* résztvevői 1970. július 24-én látogattak meg a múzeumot és tettek bejegyzést a vendégkönyvbe.

A *Bányásznapi* alkalmából nemzetközi bélyegkiállításnak adott otthont a múzeum 1970. szeptember 1-6. között, amelyről szintén beírások tanúskodnak.

A *Borsodi Nyári Egyetem* résztvevői 1971. július. 27-én tekintették meg a kiállítást és hagytak róla írásos emléket.

Az 1971. évi *Bányásznapon* – az előző évekhez hasonlóan – sok látogató fejezte ki tiszteletet és megbecsülését a nehéz bányász szakma iránt a múzeumban tett látogatással.

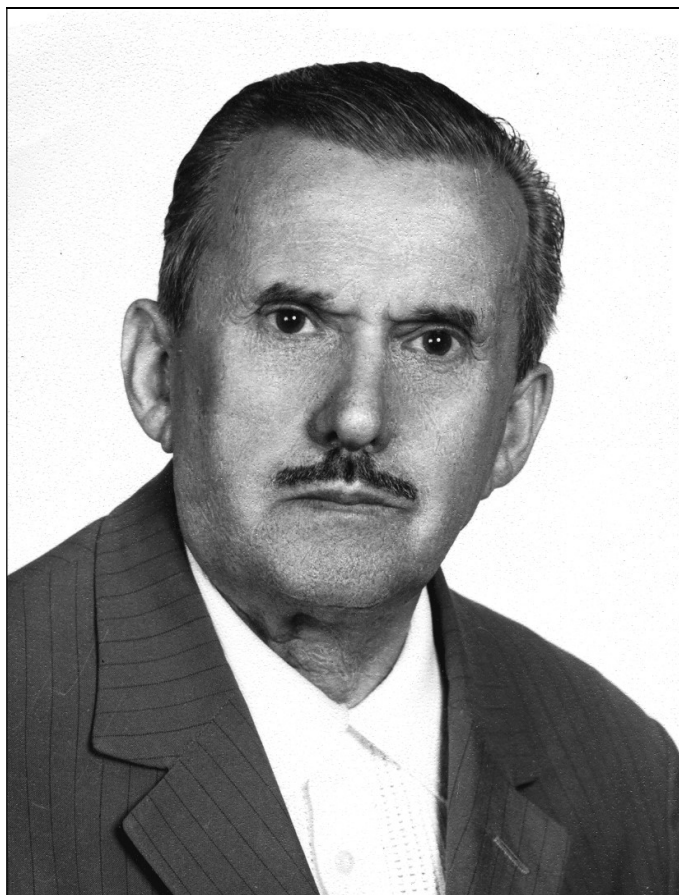
Az első vendégkönyv utolsó bejegyzése 1973-ból származik.

Összegzésként elmondható, hogy a vizsgált időszakban (1956-1973) a múzeum – leszámítva az 1963 januárjától 1965 szeptemberéig terjedő időszakot, amikor az intézmény újjáalakítása ment végbe – egyre magasabb színvonalon, változatos kiállításokkal és érdekes szakmai programokkal igyekezett eleget tenni az elvárásoknak.

Végezetül köszönetemet és megbecsülésemet szeretném kifejezni azok iránt a névtelen rudabányai bányászok és családtagjaik iránt, akik a gyűjtemény kialakításához tárgyak, fotók és dokumen-

tumok ajándékozásával hozzájárultak. Nélkülük nem lehetett volna sikeres a maga korában úttörőnek számító kezdeményezés. A múzeum féltő gonddal őrzi azokat a pótolhatatlan relikviákat, melyeket az elődök oly gondosan összegyűjtöttek.

Jó szerencsét!



Murvay László (1918-1984) fejlesztette országos gyűjtőkörű szakmúzeummá a rudabányai bányászati helytörténeti gyűjteményt.